

Teknolojik Bağımlılıklar ve Sosyal Bağlılık: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Bağlılığı Yordayıcı Etkisi

Mustafa Savcı¹, Ferda Aysan²

¹Firat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Elazığ - Türkiye

²Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İzmir - Türkiye

ÖZET

Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi

Amaç: Bu çalışmada internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı olmak üzere, dört teknolojik bağımlılığın sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi incelenmiştir.

Yöntem: Araştırma son bir yıldır internet kullanan, dijital oyun oynayan ve sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı ve akıllı telefonu olan 201 (101'i kız, 100'ü erkek) ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği, Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırma verileri tek ve çok değişkenli normallik, doğrusallık ve çoklu bağlantı problemi dikkate alınarak, parametrik istatistik yöntemlerle çözümlenmiştir.

Bulgular: Analiz sonucunda internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığın %25'ini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca sosyal bağlılığın açıklanmasında en güçlü etkinin internet bağımlılığından geldiği ve bunu sırasıyla sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının takip ettiği saptanmıştır.

Sonuç: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı olmak üzere, dört teknolojik bağımlılık sosyal bağlılığı önemli ölçüde etkilemektedir.

Anahtar kelimeler: Akıllı telefon bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, internet bağımlılığı, sosyal bağlılık, sosyal medya bağımlılığı

ABSTRACT

Technological addictions and social connectedness: predictor effect of internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness

Objective: This study examined the predictor effects of four technological addictions, including Internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness.

Method: The study was conducted on 201 adolescents (101 girls, 100 boys) who have been using Internet, playing digital games, and using social media for at least one year, and have at least one social media account and a smartphone. The Young's Internet Addiction Test-Short Form, Social Media Disorder Scale, Digital Game Addiction Scale, Smartphone Addiction Scale-Short Version, Social Connectedness Scale, and Personal Information Form were used as data collection tools. Parametric statistical methods were used to analyze the data, taking into consideration the single and multivariable normality, linearity, and multicollinearity.

Results: The analysis showed that Internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction significantly predicted 25% of social connectedness. In addition, it has been determined that the strongest effect on social connectedness is from Internet addiction followed by social media addiction, digital game addiction, and smartphone addiction respectively.

Conclusion: Four technological addictions including Internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction significantly affect social connectedness.

Keywords: Smartphone addiction, digital game addiction, internet addiction, social connectedness, social media addiction

Bu makaleye atf yapmak için: Savcı M, Aysan F. Technological addictions and social connectedness: predictor effect of internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences 2017;30:202-216.

<https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300304>

Yazışma adresi / Address reprint requests to:
Dr. Mustafa Savcı,
Firat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik
ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı,
Elazığ, Türkiye

Telefon / Phone: +90-424-237-0000

Elektronik posta adresi / E-mail address:
mustafasavci045@hotmail.com,
msavci@firat.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
26 Aralık 2016 / December 26, 2016

İlk düzeltme öneri tarihi /
Date of the first revision letter:
12 Ocak 2017 / January 12, 2017

Kabul tarihi / Date of acceptance:
21 Şubat 2017 / February 21, 2017

GİRİŞ

Bilgisayar, internet ve akıllı telefonlar günlük yaşamın önemli bir parçası haline gelmiştir. Nitekim 2016 yılı itibarıyla dünya nüfusunun %46'sı internet, %31'i aktif sosyal medya ve %51'i akıllı telefon kullanıcısıdır (1,2). Bu durum Türkiye'de de benzerlik göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (3) bilgilerine göre Türkiye nüfusunun %61'i internet kullanmakta ve internet kullanım amaçları arasında sosyal medya ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'de hanelerin %96'sında cep telefonu bulunmaktadır (3). Ayrıca Türkiye nüfusunun %53'ü aktif olarak sosyal medya kullanmaktadır (1). Son olarak dijital oyunlar ergenler arasında sıklıkla oynanmaktadır (4). Bu veriler ve araştırma sonuçları internet, sosyal medya, akıllı telefon ve dijital oyunların yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Teknolojinin bu yoğun kullanımı, beraberinde problemleri veya patolojik tüketimi getirmektedir. Bu bağlamda “teknoloji bir bağımlılık olabilir mi?” sorusu literatürde sıklıkla tartışılan konulardan birisidir (5,6). Son yıllarda “internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı gibi teknolojik bağımlılıkların efsane mi?, yoksa gerçekten davranışsal bağımlılık mı?” sorusuna cevap veren araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarda internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığına sahip bireylerin diğer davranışsal bağımlılıklar veya kimyasal bağımlılıkları olan bireylere benzer semptomlar gösterdiği vurgulanmaktadır (7-15).

İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı DSM-5'te birer bozukluk olarak sınıflandırılmamaktadır. Ancak DSM-5 bölüm 3'te dijital oyun bağımlılığının “internette oyun oynama bozuklukları” olarak tanımlanabileceği önerilmektedir. İnternette oyun oynama bozukluğu DSM-5'te zihin meşguliyeti (internette oyun oynamanın günlük yaşamda baskın bir hale gelmesi), tolerans (gittikçe daha fazla internette oyun oynamaya ihtiyaç duyma), geri çekilme semptomları (sinirlilik, kaygı ve üzüntü), süreklilik/devamlılık (oynamayı bırakma veya azaltma girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması), yer değiştirme (hobi ve eğlenme etkinliklerinin internette oyun

oynamaya tercih edilmesi), zararlarının bilinmesine rağmen aşırı kullanıma devam etme, yalan söyleme (internette oyun oynama süresine ilişkin başkalarına aldattıcı bilgiler verme), kaçış (internette oyun oynamanın negatif duygulanımlardan bir kaçış yolu olarak kullanılması) ve çatışma/kayıp (iş, eğitim veya kariyerle ilgili fırsatları kaybetme) olmak üzere dokuz maddele tanı kriteri ile tanılanmaktadır. Son bir yıl içerisinde beş ve daha fazla kriterin gözlenmesi, internette oyun oynama bozukluğuna işaret etmektedir. Ayrıca internet bağımlılığı kavramı da ilk defa DSM-5'te yer almıştır (7). DSM'nin sonraki sürümlerinde teknolojik bağımlılıkların daha geniş ölçüde yer alacağı öngörülmektedir. Literatürde internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı birer davranışsal bağımlılık olarak değerlendirilmektedir. Griffiths (16), Young (17), Anderson (18) ve Shapira ve arkadaşları (19) internet bağımlılığını, Kuss ve Griffiths (20), Griffiths (21) ve van den Eijnden ve arkadaşları (22) sosyal medya bağımlılığını ve Kwon ve arkadaşları (14) ve Lin ve arkadaşları (23) akıllı telefon bağımlılığını davranışsal bir bağımlılık olarak tanımlamaktadır.

İnternet bağımlılığı, internet ile ilişkili diğer bağımlılıkların ana çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Griffiths ve Szabo (13) internetin yanı sıra internette gerçekleştirilen aktivitelerin de bağımlılık kaynağı olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı gibi kavramlar, etkin maddesinin internet olduğu bağımlılıklar olarak değerlendirilebilir (14,22). İnternet bağımlılığı, bağımlılık yaratan uygulama veya etkinliğin türüne bakılmaksızın bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Ancak sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı kavramları daha spesifik ve daha amaçlıdır. İnternet bağımlılığı bu yönüyle “uçucu madde”lere benzetilebilir. Uçucu madde kavramı yapıştırıcılar, tiner, soğutucu spreylere ve çakmak gazı gibi maddelerin temel çerçevesini oluşturmaktadır. Bireyin ne tür bir uçucu maddeye bağımlı olduğunun bilinmesi müdahale ve önleme çalışmalarını kolaylaştırmaktadır. Benzer şekilde internet bağımlılığı genel ve kapsayıcı bir kavramdır. İnternet bağımlısı bireyin internetin hangi uygulama ve etkinliğine bağımlılık geliştirdiğinin

bilinmesi önleme ve müdahale çalışmaları açısından oldukça kritiktir. Bu bağlamda Kuss ve Griffiths (20) internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığını teknolojik bağımlılıklar olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla bu bağımlılıkları teknolojik bağımlılıklar veya teknolojiye ilişkin bağımlılıklar olarak değerlendirmek mümkündür.

Literatür incelendiğine, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı kavramlarına ortak bir tanım getirilebilir. Buna göre “aşırı kullanım, kullanma isteğini doyuramama, aşırı kullanımdan dolayı aktivitelerin ihmal edilmesi, aşırı kullanımın sosyal ilişkilere zarar vermesi, negatif duygu ve yaşam stresinden bir kaçış aracı olarak kullanma, kullanımı azaltma ve durdurmada problemler yaşama, kullanımın mümkün olmadığı durumlarda gergin ve sinirli olma ve kullanım süresi ve miktarına ilişkin yalan söyleme durumu” İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığını tanımlamaktadır (7,14,17,22). İnternet sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının etkin maddesi olduğundan dolayı internet bağımlılığının bu bağımlılıklarla yüksek düzeyde ilişkili olduğu söylenebilir.

Literatürde teknolojik bağımlılıklar biyopsikososyal problemlerle ilişkilendirilmektedir. Araştırmalarda İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığının “depresyon” (24-27), “dürtüsellik” (7,28-30), “yalnızlık” (31-34), “uyku kalitesi” (25,27,35,36), “iyi oluş” (25,37-39), “öz-saygı” (33,34,40,41) ve “akademik performans” (24,42-44) ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Öte yandan bazı araştırmacılara göre teknoloji kullanımı arkadaşlık ilişkilerini güçlendirmekte, kişilerarası iletişim ve haberleşmeyi kolaylaştırmakta ve yeni sosyal ilişkilerin gelişmesine imkan sağlamaktadır (45-47). Bu durumda teknolojinin problemleri düzeyde kullanılması önemli bir kriter olarak değerlendirilmelidir. Nitekim araştırmalarda problemleri internet kullanımının psikopatolojik belirtilerle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (48).

Literatürde İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve dijital oyun

bağımlılığının sosyal bağıllığa etkisi tartışılmaktadır. Grieve ve arkadaşları (49) sosyal medya kullanımının sosyal bağıllığın gelişimi ve sürdürülmesine pozitif katkılar sağladığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Quinn ve Oldmeadow (50) sosyal medya kullanan ergenlerin kullanmayan ergenlere göre aidiyet duygusunun daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ayrıca Davis (51) teknoloji kullanımının arkadaşlık ilişkilerini güçlendirdiğini ve sosyal bağıllığı arttırdığını vurgulamaktadır. Amacına uygun ve etkili teknoloji kullanımı sosyal ilişkilere önemli katkılar sağlayabilir ancak teknoloji kullanımı problemleri düzeyde ulaştığında sosyal ilişkilere zarar vermektedir.

Literatürde internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığı gibi teknolojik bağımlılıklardan hangisinin sosyal bağıllığı daha yüksek düzeyde etkilediğine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Ancak internet bağımlılığı internetle ilişkili diğer bağımlılıkların (sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığı) ana çerçevesini oluşturduğundan dolayı internet bağımlılığının sosyal bağıllığı daha yüksek düzeyde etkilediği söylenebilir. Araştırmalarda internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığının sosyal bağıllığa etkisi ayrı ayrı incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmacılar internet, sosyal medya, dijital oyun ve akıllı telefonun bağımlılık düzeyinde kullanılmasının, gerçek sosyal ilişkileri engellediğini ve bunun sonucunda sosyal bağıllığın azaldığını vurgulamaktadır (52-54).

Sosyal bağıllık, bireyin kendisini sosyal ve duygusal ilişkilerinin anlamlı bir parçası olarak hissedip hissetmediğine ilişkin öznel algısıdır (55). Bu öznel algı yükseldikçe sosyal bağıllık güçlenmektedir. Moore (56) sosyal bağıllığın bir yetenek olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Moore’a (56) göre sosyal bağıllık, bireyin kendisini sahip olduğu ilişkilerin bir parçası olarak görmesini kolaylaştıracak anlamlı ilişkiler geliştirebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Maslow (57) sosyal bağıllığı temel bir insani ihtiyaç olarak değerlendirmektedir. Teknoloji bu ihtiyacın giderilmesinde alternatif bir araç olarak kullanılabilir. Bu bağlamda özellikle iletişim teknolojilerinin sosyal

bağlılığın gelişimi ve sürdürülmesinde kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Nitekim Chayko (58) internet ve dijital teknolojilerin dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan bireyleri bir araya getirdiğini, bu durumun insanların birbirinden haberdar olmasına ve iletişim kurmasına katkı sağladığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla internet ve dijital teknolojilerin sosyal bağlılığı güçlendirdiği söylenebilir.

Teknoloji kullanımı ile sosyal bağlılık ilişkisinde, teknolojinin problemleri kullanılması önemli bir kriterdir. Teknoloji kullanımının bireyin gerçek sosyal ilişkilerini kısıtlaması, yalnızlaşması ve yabancılaşmasına neden olması durumunda, sosyal bağlılık negatif bir şekilde etkilenmektedir (59). Yoğun teknoloji kullanımı bireyin gerçek sosyal ortam etkileşimini ve kişilerarası ilişkilerini kısıtlamaktadır. Bu durum bireyin gerçek sosyal ortamlardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Gerçek sosyal ortamlardan izole olan birey kendini sahip olduğu ilişkilerinin anlamlı bir parçası olarak görmemeye başlamaktadır (53,54,60). Benzer şekilde McIntyre ve arkadaşları (61) kompulsif internet kullanımının sosyal bağlılığı doğrudan etkileyebileceği gibi kişilik özellikleri aracılığıyla da etkileyebileceğini vurgulamaktadır. McIntyre ve arkadaşlarına (61) göre internet kompulsif düzeyde kullanıldığında, bireyin anlamlı ve sürdürülebilir ilişkiler geliştirmesi ve kendisini sahip olduğu ilişkilerinin anlamlı bir parçası olarak hissetmesi güçleşmektedir.

Ergenlik dönemi sosyal bağlılık (55,62) ve internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı gibi teknolojik bağımlılıklar (4,15,22) açısından kritik bir dönem olarak değerlendirilmektedir. İnternet ve sosyal medya gibi teknolojilerin kullanımı ergenler arasında daha yaygındır. Bu durum ergenleri teknolojik bağımlılıklara karşı daha hassas bir hale getirmektedir (63). Bu bağlamda Andreassen (64) sanal ortamlarda otorite figürünün olmadığını ve bu durumun ergenleri sanal ortamlara yönlendirdiğini vurgulamaktadır. Ergenlik dönemi otorite figürü ile çatışmaların yaşandığı bir dönemdir. Ergen bu çatışmadan kaçınmak amacıyla sanal ortamları daha sık tercih etmektedir. Nitekim Yen ve arkadaşları (65) ergenlerin sanal ortamları psikososyal problemlerle başa çıkmada alternatif bir araç

olarak kullandığını belirtmektedir. Ergenlik döneminde birey kendini ilişkilendirebileceği ya da ait hissedebileceği grup ve birey arayışı içerisinde. Bu durum ergenin sosyal bağlılığının gelişimi açısından oldukça kritiktir. Sosyal bağlılık hem ergenlik dönemi hem de yetişkinlik dönemi gelişim görevlerini etkilemektedir. Sosyal bağlılık düzeyi düşük bireylerin toplumdan soyutlanma eğiliminde olduğu, kendilerini ilişkilendirme veya ait hissetmede problemler yaşadığı, kendilerine ve başkalarına karşı negatif algılara sahip oldukları ve güvensizlik yaşadıkları vurgulanmaktadır (55,62,66). Bu bağlamda ergenler biyopsikososyal açıdan değerlendirilirken teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılığa özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Teknolojik bağımlılıklar ergenin yalnızlaşmasına, toplumdan soyutlanmasına ve kişilerarası ilişkilerinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu durum ergenin sosyal bağlılık gelişimini engellemekte veya mevcut sosyal bağlılık düzeyini düşürmektedir.

Literatürde internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının yanı sıra TV bağımlılığı (67), sosyotelizm (phubbing) (68), online pornografi bağımlılığı (69), online alışveriş bağımlılığı (70) ve online seks bağımlılığı (71) teknolojik bağımlılıklar kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak bu araştırmada teknolojik bağımlılıklar kavramı internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı ile sınırlıdır. Bu araştırmada ergenlerde teknolojik bağımlılıkların sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi incelenmiştir. Literatürde teknolojik bağımlılıkların sosyal bağlılık ile ilişkisini inceleyen çok sayıda araştırma mevcuttur. Ancak hangi teknolojik bağımlılığın sosyal bağlılık açısından daha riskli olduğuna ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ayrıca çok sayıda teknolojik bağımlılığın sosyal bağlılığa etkisini inceleyen araştırmalara da rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın sosyal bağlılığın teknolojik bağımlılıklardan nasıl etkilendiğine ilişkin önemli sonuçlara ulaştığı düşünülmektedir. Sosyal bağlılığın teknolojik bağımlılıklardan ne ölçüde etkilendiği ve hangi teknolojik bağımlılığın sosyal bağlılığı daha çok etkilediğinin belirlenmesi, sosyal bağlılığın teknolojik bağımlılıklara karşı korunmasına ciddi katkılar

sağlayacaktır. Sosyal bağıllık geliştirilebilir bir yapı olduğundan dolayı sosyal bağıllığa ilişkin risk faktörlerinin belirlenmesi oldukça kritiktir. Nitekim risk faktörlerinin belirlenmesi sosyal bağıllığın gelişimi ve korunmasına katkı sağlayabilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ergenlerde internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağıllık üzerindeki yordayıcı etkisini inceleyen betimsel bir araştırmadır.

Araştırma Grubu

Bu araştırma 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı dört lisede (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Mesleki ve Teknik Lise ve İmam Hatip Lisesi) öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada Uygun Örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma son bir yıldır internet kullanan, dijital oyun oynayan ve sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı ve akıllı telefonu olan ergenler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu koşulları karşılayan ancak araştırmaya katılmak istemeyen 21 ergen olduğu görülmüştür. Uygulama sonucunda 209 ergenden veriler toplanmıştır. Bu verilerden 8'i eksik, özensiz ve hatalı olduğundan dolayı analizlere dahil edilmemiştir. Dolayısıyla araştırmaya belirtilen kriterleri karşılayan gönüllü 201 ergen dahil edilmiştir. Ergenlerin 101'i (%50.2) kız ve 100'ü (%48.8) erkek ergenden oluşmaktadır. Ergenler 14-18 yaş aralığındadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verileri toplama araçları olarak Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF), Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (ATBÖ-KF), Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği (DOBÖ-7), #Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (#SMBÖ), Sosyal Bağıllık Ölçeği (SBÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu

(YİBT-KF): Young (17) tarafından geliştirilen, Pawlikowski ve arkadaşları (72) tarafından kısa forma dönüştürülen YİBT-KF, 12 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. YİBT-KF'nin Türkçe uyarlaması Kutlu ve arkadaşları (73) tarafından hem ergen hem de üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda ölçeğin hem üniversite öğrencilerinde, hem de ergenlerde tek faktörden oluştuğu görülmüştür. Ölçeğin tek faktörlü yapısı Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. DFA'ya ilişkin uyum indeksi değerlerinin hem üniversite öğrencilerinde ($\chi^2=144.930$, $sd=52$, $RMSEA=0.072$, $RMR=0.70$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.90$, $CFI=0.95$ ve $IFI=0.91$) hem de ergenlerde ($\chi^2=141,934$, $sd=51$, $RMSEA=0.080$, $GFI=0.90$, $CFI=0.90$ ve $IFI=0.90$) iyi uyum gösterdiği saptanmıştır. Ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı üniversite öğrencilerinde 0.91, ergenlerde 0.86 olarak bulunmuştur. YİBT-KF'nin test tekrar test güvenirliği öğrencilerinde 0.93, ergenlerde 0.86 olarak bulunmuştur. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır ve yüksek puanlar internet bağımlılığı riskinin arttığını göstermektedir.

#Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (#SMBÖ):

van den Eijnden ve arkadaşları (22) tarafından geliştirilen ve Savcı, Ercengiz ve Aysan (74) tarafından Türkçeye uyarlanan #SMBÖ 9 madde ve tek boyuttan oluşan Likert tipi bir ölçektir. AFA sonucunda #SMBÖ'nün toplam varyansın %47.88'ini açıklayan tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Bu tek faktörlü yapı iki ayrı örnekleme DFA ile test edilmiştir. Analiz sonucunda sosyal medya bozukluğu modelinin her iki örnekleme de iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür [$\chi^2=39.237$, $sd=27$, $\chi^2/sd=1.453$, $RMSEA=0.055$, $GFI=0.95$, $AGFI=0.91$, $CFI=0.97$, $IFI=0.97$ ve $TLI (NNFI)=0.96$, ($\chi^2=50.725$, $sd=26$, $\chi^2/sd=1.951$, $RMSEA=0.072$, $GFI=0.94$, $AGFI=0.90$, $CFI=0.94$, $IFI=0.94$ ve $TLI (NNFI)=0.92$]. #SMBÖ'nün AFA'ya ait faktör yük değerleri 0.58 ile 0.77 ve DFA'ya ait faktör yük değerleri 0.44 ile 0.75 arasında sıralanmaktadır. #SMBÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliğine ilişkin analiz sonuçlarına göre #SMBÖ sosyal medya kullanım süresi, sosyal medya hesap sayısı,

negatif duygulanım ve dürtüsellik ile pozitif, öz-disiplin, sosyal bağlılık ve pozitif duygulanım ile negatif ilişkilidir. #SMBÖ'nün güvenilirliği test- tekrar test yöntemi ve üç farklı örnekleme Cronbach's α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. #SMBÖ'nün Cronbach alpha katsayısı 0.83, 0.86 ve 0.86 olarak ve üç haftalık test-tekrar test korelasyonu 0.805 olarak saptanmıştır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır ve yüksek puanlar sosyal medya bozukluğu/bağımlılığı riskinin arttığını göstermektedir.

Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği (DOBÖ-7):

Lemmens ve arkadaşları (4) tarafından geliştirilen ve Irmak ve Erdoğan (75) tarafından Türkçeye uyarlanan DOBÖ-7, 7 madde ve tek boyuttan oluşan Likert tipi bir ölçektir. AFA sonucunda DOBÖ-7'nin toplam varyansın %56.96'sını açıklayan tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Bu tek faktörlü yapı DFA ile test edilmiştir. Analiz sonucunda dijital oyun bağımlılığı modelinin kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2=14.22$, $p=0.37$, $sd=14$, $RMSEA=0.012$, $AGFI=0.92$, $CFI=0.99$, $GFI=0.96$ ve $SRMR=0.06$). DOBÖ-7'nin faktör yükleri 0.52 ile 0.77 ve madde toplam puan korelasyon katsayıları 0.52 ile 0.76 arasında sıralanmaktadır. DOBÖ-7'nin Cronbach alpha katsayısı 0.72 ve üç haftalık test-tekrar test korelasyonu 0.80 olarak saptanmıştır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır ve yüksek puanlar dijital oyun bağımlılığı riskinin arttığını göstermektedir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (ATBÖ-KF):

Kwon ve arkadaşları (14) tarafından geliştirilen ve Noyan ve arkadaşları (76) tarafından Türkçeye uyarlanan ATBÖ-KF, 10 madde ve tek boyuttan oluşan Likert tipi bir ölçektir. ATBÖ-KF'nin tek boyutlu yapısı toplam varyansın %46.3'ünü açıklamaktadır. ATBÖ-KF'nin faktör yük değerleri 0.49 ile 0.83 arasında değişmektedir. ATBÖ-KF'nin ölçüt geçerliği internet bağımlılığı ile incelenmiştir. Analiz sonucunda ATBÖ-KF'nin internet bağımlılığı ile beklenen yönde ve düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. ATBÖ-KF'nin güvenilirliği Chronbach alpha katsayısı ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ile

incelenmiştir. Analiz sonucunda ATBÖ-KF'nin Chronbach alpha katsayısı 0.87 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.93 olarak saptanmıştır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır ve yüksek puanlar akıllı telefon bağımlılığı riskinin arttığını göstermektedir.

Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ): Lee ve Robbins (62) tarafından geliştirilen Duru (77) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan SBÖ, 8 olumsuz madde ve tek boyutlu bir ölçektir. SBÖ 6'lı bir derecelendirme ile değerlendirilmektedir. AFA sonucunda SBÖ'nün Türkçe uyarlamasının tek boyuttan oluştuğu görülmüştür. SBÖ'nün ölçüt geçerliği Sosyal Provizyon Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Ölçüt geçerliği sonucunda SBÖ'nün bu ölçeklerle beklenen yönde ve düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. SBÖ'nün Cronbach's alpha iç tutarlık güvenilirlik katsayısı 0.90 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.90 olarak saptanmıştır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır ve yüksek puanlar yüksek düzeyde sosyal bağlılığı göstermektedir.

Veri Toplama Aşaması

Bu araştırma, ikinci yazarın danışmanlığında devam eden ve birinci yazara ait doktora tezi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla araştırmanın verileri doktora tezi için alınan izin dahilinde toplanmıştır. Araştırma verileri ergenlerin öğrenim gördüğü dersliklerde toplanmıştır. Uygulama 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı dört lisede gerçekleştirilmiştir. Uygulama araştırmacı tarafından sınıf ortamında araştırmanın amacı, uygulama yöntemi ve gizlilik ve gönüllülük ilkeleri ile ilgili açıklamalar yapılarak ve Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu araştırmacı tarafından okunarak gerçekleştirilmiştir. Uygulama yapılan okullarda derslerin aksamaması ve uygulamanın bir ders saatinde bitirilmesi amacıyla ve örneklemin geniş olması açısından Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu araştırmacı tarafından okunmuştur. Katılımcıların ailelerinden uygulama için izin alınmamıştır. Ancak uygulama okul

yönetiminin izni ve bilgisi dahilinde ve öğretmenlerin gözetiminde araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya son bir yıldır internet kullanan, dijital oyun oynayan ve sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı ve akıllı telefonu olan gönüllü ergenler dahil edilmiştir. Bu kriterleri karşılamayan ve bu kriterleri karşılayıp ancak gönüllü olmayan ergenler araştırmaya dahil edilmemiştir. Uygulamanın 25-30 dakika sürdüğü gözlenmiştir. Uygulama sonunda eksik, özensiz ve hatalı 8 veri ayıklanmış ve kalan veriler üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar bu araştırmacının Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yürütüldüğünü beyan etmektedir.

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analizler kayıp ve uç değerler, tek ve çok değişkenli normallik, doğrusallık ve çoklu bağlantı problemi dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle veri seti kayıp ve uç değerler açısından incelenmiştir. Kayıp verilerin seri ortalaması atanmıştır. Ardından uç değerler incelenmiş ve analizleri olumsuz düzeyde etkileyebilecek uç veriler saptanmamıştır. Araştırma verileri tek ve çok değişkenli normallik açısından incelenmiş ve araştırma değişkenlerine ilişkin çarpıklık (-0.36 ile 0.58) ve basıklık katsayılarının (-0.69 ile 0.47 arasında) kabul edilebilir değerlere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca Saçılma Diyagramı Matrisi incelenmiş ve elips şeklinde dağılımların olduğu görülmüştür. Bu bulgular araştırma verilerinin tek ve çok değişkenli normallik ile doğrusallık varsayımlarını karşıladığını göstermektedir (78). Araştırma verilerinin çoklu bağlantı problemine neden olup olmadığı,

değişkenler arası korelasyon değerleri ve VIF ve tolerans değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Çoklu bağlantı problemi değişkenler arasındaki korelasyonun 0.90'dan büyük, VIF değerlerinin 10'dan büyük ve tolerans değerlerinin 0.10'dan küçük olması durumunda ortaya çıkmaktadır (78). Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasındaki ikili korelasyonlar, çoklu bağlantı problemine neden olmamaktadır (tüm ikili korelasyonlarda $r < 0.90$). Ayrıca bağımsız değişkenlere ait VIF (bağımsız değişkenlere ait tüm VIF değerleri 10'dan küçüktür) ve tolerans değerleri (bağımsız değişkenlere ait tüm tolerans değerleri 0.10'dan büyüktür) çoklu bağlantı problemi oluşturmamaktadır. Bu istatistiksel analizler dikkate alınarak, araştırma verileri parametrik istatistiki yöntemlerle çözümlenmiştir.

BULGULAR

Betimleyici İstatistikler ve Korelasyon Değerleri

Bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler ve korelasyon değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Araştırmada yer alan değişkenlerin çarpıklık katsayıları -0.36 ile 0.58, basıklık katsayıları -0.69 ile 0.47 ve Cronbach alpha iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları 0.77 ile 0.93 arasında sıralanmaktadır. Sosyal bağıllık internet bağımlılığı ($r = -0.34$, $p < 0.01$) ve sosyal medya bağımlılığı ($r = -0.33$, $p < 0.01$) ile negatif yönde ve orta düzeyde ve dijital oyun bağımlılığı ($r = -0.28$, $p < 0.01$) ve akıllı telefon bağımlılığı ($r = -0.22$, $p < 0.01$) ile negatif yönde ve düşük düzeyde ilişkilidir.

Tablo 1: Araştırma değişkenlerine ilişkin betimleyici istatistikler ve korelasyon değerleri

	Betimleyici İstatistikler				Korelasyon Değerleri		
	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha		Sosyal bağıllık
Sosyal bağıllık	35.38	9.57	-0.36	-0.69	0.91	İnternet bağımlılığı	-0.34*
İnternet bağımlılığı	30.90	8.29	0.57	0.47	0.84	Sosyal medya bağımlılığı	-0.33*
Sosyal medya bağımlılığı	21.54	5.83	0.32	-0.53	0.78	Dijital oyun bağımlılığı	-0.28*
Dijital oyun bağımlılığı	16.79	4.64	0.15	-0.44	0.77	Akıllı telefon bağımlılığı	-0.22*
Akıllı telefon bağımlılığı	21.64	8.87	0.58	-0.58	0.93		

* $p < 0.01$, SS: Standart hata

Teknolojik Bağımlılıkların Sosyal Bağlılığı Yordayıcı Etkisi

Teknolojik bağımlılıkların sosyal bağlılığı yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2’de verilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı sosyal bağlılığın %25’ini ($r^2=0.25$ $p<0.001$) anlamlı düzeyde yordamaktadır ($F[4,196]=16.438$, $p<0.001$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, sosyal bağlılığının yordanmasına en büyük katkı internet bağımlılığından gelmekte ve internet bağımlılığını sırasıyla sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı takip etmektedir.

İnternet bağımlılığı sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının ana çerçevesini oluşturmaktadır. Bu durum sosyal bağlılığın önemli ölçüde internet bağımlılığı tarafından yordandığına ilişkin bir kaygı oluşturabilir. Dolayısıyla internet bağımlılığı modelden çıkarılarak, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi incelenmiştir. Çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3’te verilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı sosyal bağlılığın %20’sini ($r^2=0.20$ $p<0.001$) anlamlı düzeyde yordamaktadır ($F[3,197]=16.072$, $p<0.001$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, sosyal bağlılığının yordanmasına sırasıyla sosyal medya bozukluğu, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının anlamlı katkılar sağladığı görülmüştür.

TARTIŞMA

Bu araştırmada internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığın sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda bu dört teknolojik bağımlılığın sosyal bağlılığı negatif yönde ve önemli ölçüde yordadığı görülmüştür. Sosyal bağlılığın yordanmasına en büyük katkının internet bağımlılığından geldiği görülmüştür. Sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı sırasıyla sosyal bağlılığın yordamasına anlamlı katkılar sağlamaktadır.

İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığın sosyal bağlılığa etkisi gerçek sosyal ortamlar, yalnızlık, akran grupları ve arkadaşlık ilişkileri, iletişim becerileri ve

Tablo 2: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Yordanan Değişken	Yordayan Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sosyal Bağlılık	Sabit	62.940	3.461		18.185	<0.001
	İnternet bağımlılığı	-0.283	0.075	-0.245	-3.780	<0.001
	Sosyal medya bozukluğu	-0.376	0.107	-0.229	-3.531	<0.001
	Dijital oyun bağımlılığı	-0.398	0.131	-0.193	-3.041	<0.001
	Akıllı telefon bağımlılığı	-0.186	0.068	-0.172	-2.749	<0.001

$R=0.50$ $R^2=0.25$, $Adj R^2=0.24$, $F(4,196)=16.438$, $p<0.001$

Tablo 3: Sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Yordanan Değişken	Yordayan Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sosyal Bağlılık	Sabit	57.396	3.239		17.721	<0.001
	Sosyal medya bozukluğu	-0.489	0.106	-0.298	-4.628	<0.001
	Dijital oyun bağımlılığı	-0.440	0.135	-0.213	-3.266	<0.001
	Akıllı telefon bağımlılığı	-0.189	0.070	-0.175	-2.705	<0.001

$R=0.44$ $R^2=0.20$, $Adj R^2=0.18$, $F(3,197)=16.438$, $p<0.001$

sosyalleşme eğilimi, yakın çevre ile ilişkiler ve kişilik özellikleri ile açıklamak mümkündür. Bu faktörlere ilişkin kuramsal açıklamalar ve araştırma sonuçları aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

Teknoloji, sosyal bağıllığın gelişimi ve sürdürülmesinde gerçek sosyal ortamlara bir alternatif olarak kullanılmaktadır. Teknolojik ilerlemeler ile dünyanın farklı kıtalarındaki bireyler ışık hızında iletişime ve etkileşime geçebilme imkanına kavuşmuştur. Bu durum kişilerarası ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesine ve bireyin topluma katılmasına kritik katkılar sağlamaktadır (58). Ancak teknoloji bazı bireylerde işlevselliği bozacak şekilde aşırı kullanılabilir. Böylesi bir kullanım, bireyin gerçek sosyal ortamlardan uzaklaşmasına neden olabilir (31,33,52). Bu bağlamda teknolojinin patolojik veya problemlili kullanımının sosyal bağıllığı olumsuz etkilediği söylenebilir. Lee ve Robbins (55) sosyal bağıllığın gerçek sosyal dünyada kurulan kişilerarası ilişkiler aracılığıyla geliştiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla zamanın önemli bir bölümünü sanal ortamlarda geçiren ve oyun oynayan bireylerin sosyal bağıllık açısından bir risk grubu olduğu söylenebilir.

Bargh ve McKenna (79) internetin işlevsel olmayan bir şekilde kullanılmasının, gençlerin pornografiye esir düşmesine ve internete bağımlı bir hale gelmesine neden olduğunu vurgulamaktadır. Bargh ve McKenna' e (79) göre bu bireyler aile ve arkadaşları ile kısıtlı zaman geçirmekte ve yalnızlaşmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, toplumsal bağlar zayıflamakta ve sosyal bağıllık düşmektedir. Ayrıca van den Eijnden ve arkadaşları (22) sosyal medya bağımlılığının, Bian ve Leung (31) akıllı telefon bağımlılığının ve van Rooij ve arkadaşları (34) oyun bağımlılığının gençlerin gerçek sosyal ortamlardan soyutlanmasına neden olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda teknolojik bağımlılıklara sahip bireylerin yalnızlaştığı, yalnızlaşan bireylerde ise sosyal bağıllığın zayıfladığı söylenebilir. Nitekim Lee ve Robbins (55) yalnızlığın sosyal bağıllık açısından bir risk faktörü olduğunu vurgulamaktadır.

Ergenlik döneminde akran grupları ve arkadaşlık ilişkileri önem kazanmaya başlamaktadır. Ergenler akran gruplarına katılarak ve arkadaşlık ilişkileri geliştirerek ait olma ihtiyacını karşılamaktadır. Ergenlik döneminde akran grupları ve arkadaşlık ilişkileri ergenin sahip

olduğu diğer tüm ilişkilerden daha anlamlı olmaya başlamaktadır (80,81). Bu durum ergen sosyal bağıllığında akran grupları ve arkadaşlık ilişkilerinin kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca ergen sosyal bağıllığının gelişiminde aile de önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (82). Ergenin akran, arkadaşlık ve aile ilişkilerinin kısıtlanması durumunda sosyal bağıllık düşmektedir. Diğer bir ifadeyle ergenin akranları ve ailesiyle geliştirmiş olduğu ilişkinin kalitesi sosyal bağıllığı etkilemektedir. Dolayısıyla ergenin bu ilişkilerini kısıtlayıcı veya engelleyici faktörlerin, sosyal bağıllığı olumsuz bir şekilde etkilediği söylenebilir (55,56,62). Literatürde teknolojik bağımlılıkların bu ilişkilerin kısıtlanması ve gelişmemesine neden olduğu vurgulanmaktadır (7,17,22). Özetle, teknolojik bağımlılıklar ergenin akran, arkadaş ve ailesi ile ilişkilerinin kalitesini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu durum ergenin kendisini sahip olduğu ilişkilerinin anlamlı bir parçası olarak görmesini engellemektedir. Dolayısıyla teknolojik bağımlılıklara sahip ergenlerin mevcut sosyal bağıllık düzeyi düşmekte veya sosyal bağıllık gelişimi engellenmektedir.

Teknolojik bağımlılıklar bireyin kişilerarası iletişim becerilerini ve sosyalleşme eğilimini olumsuz etkilemektedir (7,15). Teknolojik bağımlılıklara sahip birey, günlük yaşamının önemli bir bölümünü sanal ortamlarda geçirmektedir. Bu durum gerçek sosyal ortamlarda kullanılan özelliklerin zayıflamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla gerçek sosyal ortamların gerektirdiği beceriler ve eğilimlerde bozulmalar meydana gelmektedir. Nitekim sanal ortamlar gerçek sosyal iletişimin ipuçlarından yoksundur ve gerçek sosyal ortamların ruhunu yansıtmamaktadır (83). Bu bağlamda Ögel (84) sanal ortamların gerçek olarak adlandırılan sosyal hayatın kaybı olduğunu vurgulamaktadır. Ögel'e (84) göre sanal ortamlar gerçek sosyalleşmenin deforme olmasına neden olmaktadır. Literatürde iletişim becerileri ve sosyalleşmeye yatkınlık sosyal bağıllığa pozitif katkı sağlayan faktörler olarak değerlendirilmektedir (62,85). Bu bağlamda teknolojik bağımlılıkların sosyal bağıllığa etkisi, iletişim becerileri ve sosyalleşmeye yatkınlık ile açıklanabilir. Dolayısıyla teknolojik bağımlılıklara sahip bireylerin iletişim becerileri ve sosyalleşmeye yatkınlığının azaldığı, bunun sonucunda da sosyal bağıllığın zayıfladığı söylenebilir.

Teknolojik bağımlılıklar bireyin yakın çevresi ile ilişkilerinin bozulmasına neden olmaktadır. Nitekim Young'ın (17) internet bağımlılığını tanılamak amacıyla önerdiği sekiz maddelik listenin iki maddesinde kişilerarası ilişkilere atıf yapılmaktadır. Young (17) "aşırı internet kullanımının aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşamaya neden olması" ve "internet kullanımına ilişkin yalan beyanlarda bulunmayı" internet bağımlılığını tanılamada iki kriter olarak önermektedir. Benzer şekilde DSM-5'te internette oyun oynama bozuklukları için belirlenen dokuz maddelik tanı kriterinden ikisi kişilerarası ilişkilerle ilgilidir (7). DSM-5'te "internet oyunu oynamaya ve miktarına ilişkin aile üyeleri, terapist veya diğer kişilere yalan söyleme" ve "internette oyun oynamaktan dolayı önemli bir ilişki, iş veya eğitim veya kariyer fırsatını tehlikeye atma veya kaybetme" internette oyun oynama bozukluğunu tanılamada kullanılan iki kriterdir (7). Ayrıca van den Eijnden ve arkadaşlarının (22) sosyal medya bozukluğu/bağımlılığını ölçmek amacıyla önerdiği dokuz maddelik kriterin üç maddesi kişilerarası ilişkilerle ilgilidir. Buna göre "sosyal medya kullanmanın başkaları ile tartışmaya neden olması", "sosyal medya kullanımına ilişkin ebeveyn ve arkadaşlara yalan söyleme" ve "sosyal medya kullanımının kardeş ve ebeveynlerle ciddi tartışmalara neden olması" sosyal medya bozukluğu/bağımlılığının kriterleri olarak değerlendirilmektedir. Son olarak Kwon ve arkadaşları (14) tarafından akıllı telefon bağımlılığını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçekte akıllı telefon kullanımının kişilerarası ilişkileri olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır. İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının tanılanmasında, yoğun kullanımın kişilerarası ilişkileri olumsuz etkilediği ve kişilerarası ilişkilerde aldatıcı davranışlara neden olduğu vurgulanmaktadır. Bireyin kendisini sahip olduğu ilişkilerin anlamlı bir parçası olarak hissetmesi, sosyal bağlılığın kritik bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (55). Ancak teknolojik bağımlılıklar bireyin kişilerarası ilişkilerinde tartışma ve çatışma yaşamasına ve kişilerarası ilişkilerde aldatıcı davranışlarda bulunmasına neden olmaktadır. Bu nedenle teknolojik bağımlılıklara sahip bireylerde sosyal bağlılığın olumsuz etkilendiği söylenebilir.

Teknolojik bağımlılıkların sosyal bağlılığa etkisini kişilik özellikleri ile açıklamak mümkündür. McIntyre ve arkadaşlarına (61) göre internet bağımlılığı bireyin içedönük kişilik özelliklerini geliştirmesine neden olmaktadır. İçedönük kişilik özellikleri bireyin gerçek sosyal ortamlardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durum sosyal bağlılığı olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Nitekim Lee ve arkadaşları (85) dışadönük kişilik özelliklerinin sosyal bağlılığı güçlendiren bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Dışa dönük ergenler sanal dünyayla etkileşim kurmak yerine yüz yüze görüşmeyi tercih etmektedir. Ancak, içe dönük ergenler utangaç olmaları nedeniyle diğer insanlarla etkileşimden kaçınırlar. Bu durum iletişim ve ilişkilerin sürdürülmesinde sanal dünyanın daha yoğun kullanılmasına neden olmaktadır (86). Ancak Savcı ve Aysan (87) internetin ergenlerin arkadaşları ile birlikteliğine katkı sağladığını ve internet bağımlılığı yüksek ergenlerin daha yüksek düzeyde ekran birlikteliği deneyimlediğini saptamıştır. Bu nedenle "farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerde internet kullanımı farklı sonuçlar yaratır mı?" sorusu ön plana çıkmaktadır. İnternet kullanımının olumsuz sonuçları kişilik özelliklerine duyarlıdır (61). İnternet kullanımı dışadönük kişilik özelliklerini zayıflatabilir, içedönük kişilik özelliklerini tetikleyebilir veya dışadönük kişilik özelliklerinin gelişmesine de neden olabilir. İnternet ve sosyal medya dışadönük kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal ilişkiler geliştirmesine ve sürdürmesine katkı sağlayabilir (20). Nitekim dışadönük bireylerin sosyal medyayı kullanma motivasyonu içedönük bireylerden farklıdır. Ancak Rothschild (88) sosyal medya kullanımının düşük düzeyde sosyal becerilere sahip bireylerde sosyal bağlılığı pozitif, yüksek düzeyde sosyal becerilere sahip bireylerde negatif bir şekilde etkilediğini vurgulamaktadır.

Literatürde içedönük ve dışadönük kişilik özellikleri ile internet, sosyal medya ve akıllı telefon kullanımı ilişkisine ait birbirleriyle çelişen açıklama ve araştırma sonuçlarının olduğu görülmüştür. İnternet, sosyal medya ve akıllı telefon işlevsel bir şekilde kullanıldığında dışadönük ve içedönük bireylerde olumlu sonuçlar yaratabilir. Ancak internetin bağımlılık düzeyinde kullanılması içedönük kişilik özelliklerinin

artmasına ve dışadönük kişilik özelliklerinin azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca dijital oyun bağımlılarının düşük düzeyde dışadönük kişilik özelliklerine sahip olduğu saptanmıştır (89). Lee ve arkadaşları (85) sosyal bağıllığın gelişiminde dışadönük kişilik özelliklerinin önemli kaynak olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla teknolojik bağımlılıkların sosyal bağıllığa etkisi incelenirken kişilik özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Nitekim araştırmalarda teknolojik bağımlılıkların kişilik özellikleri ile yakından ilişkili olduğu saptanmıştır (90-94).

Sosyal bağıllığın yordanmasına ilişkin en güçlü etki internet bağımlılığından, en zayıf etki ise akıllı telefon bağımlılığından gelmektedir. Bu durum teknolojik bağımlılıkların (internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı) spesifik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. İnternet, mobil uygulama (özellikle sosyal medya uygulamaları) ve oyunları barındırmayan bir akıllı telefona bağımlılığın gelişmesi beklenemez. Akıllı telefona bağımlılığın gelişmesi, akıllı telefonun internet erişimine, sosyal medya uygulamalarının kullanımına ve oyun oynamaya imkan sağlamasından kaynaklanmaktadır. Araştırmaya dahil olan ergenler internet, sosyal medya ve dijital oyunlara farklı cihazlarla bağlanıyor olabilir. Akıllı telefon bağımlılığı internet, sosyal medya ve oyun oynama ile anlamlıdır. Sadece akıllı telefona sahip olmak bağımlılık yaratmaz. Bu özelliklerin kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle akıllı telefon bağımlılığı diğer bağımsız değişkenlere göre daha zayıf bir yordayıcı olabilir. İnternet bağımlılığının sosyal bağıllığı açıklamada en güçlü yordayıcı değişken olması, internetin diğer teknolojik bağımlılıkların (sosyal medya, dijital oyun ve akıllı telefon) odak noktasını oluşturmasından kaynaklanmaktadır.

Bu araştırmada ergenlerde internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağıllık açısından önemli birer yordayıcı olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla sosyal bağıllık ile ilgili çalışma ve araştırmalarda bu bağımlılıklar dikkate alınmalıdır. Gerçek sosyal ortamlar sosyal bağıllık gelişiminde (55) ve teknolojik bağımlılıkların önlenmesinde ve tedavisinde etkili bir faktör olarak değerlendirilmektedir (87,95). Bu nedenle ergenler,

evde ebeveynleri ve okulda öğretmenleri tarafından gerçek sosyal ortamlara yönlendirilmelidir. Ayrıca ergenlerin gerçek sosyal ortamlarda kurduğu ilişkiler desteklenmelidir. Ebeveynler ergenin akranları ile vakit geçirmesi konusunda teşvik edici ve izin verici bir tutum içerisinde olmalıdır. Son olarak internet ve türevleri sosyal bağıllığa pozitif katkı sağlayacak şekilde kullanılabilir. Diğer bir ifadeyle internet ve türevleri ergenin yeni sosyal ilişkiler geliştirmesi ve sahip olduğu ilişkileri sürdürmesine katkı sağlayabilir. Bu durum bilinçli ve işlevsel kullanımı gerektirmektedir. Bu kapsamda özellikle ergenlere okullarda internet ve türevlerinin etkili ve işlevsel kullanımına ilişkin eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca okullarda uygulanan rehberlik etkinliklerine teknolojik bağımlılıkları önleme ve teknolojik bağımlılıklara müdahale ile ilgili ve sosyal bağıllığı geliştirici etkinlikler eklenmelidir.

Dijital oyun bağımlılığı gerçek sosyal ortam oyunlarıyla önlenemez. Bu durum hem ergenin gerçek sosyal ortamlarla ilişkili olmasını sağlayabilir hem de dijital oyunlara bağımlılık geliştirmesini engelleyebilir. Dolayısıyla evde ve okulda gerçek sosyal etkileşime dayalı oyunlar ön plana çıkarılmalıdır. Akıllı telefonlar online iletişim-etkileşim, eğlenme ve alışveriş yapma gibi sayısız olanağı bir araya getiren, kullanımı kolay ve yaygın araçlar olduğundan dolayı ergenler tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kullanım günlük işlevselliğe zarar verecek düzeye ulaştığında, ergenin iletişimde göz teması kurmasını engellemekten, sosyal bağıllılığının zayıflamasına kadar geniş spektrumda zararlı sonuçlar oluşturabilir. Dolayısıyla ergenlerin akıllı telefon kullanım alışkanlıkları ebeveynler tarafından titizlikle takip edilmelidir. Akıllı telefon kullanımı ergenin akademik başarısını ve ilişki ve etkileşimini olumsuz bir şekilde etkiliyorsa ve ergenin yalnızlaşmasına ve sosyal açıdan izole olmasına neden oluyorsa ebeveynler ergenin akıllı telefon kullanımını durdurmalı veya sınırlandırılmalıdır.

Bu araştırmaya son bir yıldır internet kullanan, dijital oyun oynayan ve sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı ve akıllı telefonu olan ergenler dahil edilmiştir. Ancak bu örneklem, klinik olmayan bir örneklemdir. Dolayısıyla sonraki araştırmalarda teknolojik bağımlılıkların sosyal bağıllığa etkisi klinik bir

örnekleme incelenebilir. Bu çalışmada kullanılan ölçekler kendini bildirim türünden ölçme araçlarıdır. Sonraki çalışmalarda ebeveyn, öğretmen veya akran bildirimine dayalı ölçme araçları kullanılabilir. Literatürde halihazırda bu tür ölçeklere rastlanmamaktadır. Ancak bu ölçeklerin geliştirilerek bu çalışmanın tekrarlanması, araştırma bulgularına kritik katkılar sağlayacaktır. Ayrıca teknolojik bağımlılıkların sosyal bağlılığa etkisi boyamsal, deneysel ve nitel çalışmaları desteklenmelidir. Bu çalışmada sosyal bağlılık tek boyutlu bir ölçekle ölçülmüştür. Sonraki çalışmalarda aile bağlılığı, okul bağlılığı, akran bağlılığı ve aidiyet gibi yapılar da dikkate alınmalıdır. Bu çalışmada internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı teknolojik bağımlılıklar kapsamında değerlendirilmiştir. Sonraki çalışmalarda TV bağımlılığı, sosyotelizm (phubbing), online

pornografi bağımlılığı, online alışveriş bağımlılığı ve online seks bağımlılığı gibi yapılar dikkate alınmalıdır.

Katkı Kategorileri	Yazarın Adı
Çalışma fikrinin geliştirilmesi	M.S., F.A.
Çalışmanın metodolojik olarak tasarımı	M.S., F.A.
Veri toplama ve işleme	M.S., F.A.
Verinin analizi ve yorumlanması	M.S., F.A.
Literatür araştırması	M.S., F.A.
Makalenin yazımı	M.S., F.A.
Makalenin gözden geçirilerek revize edilmesi	M.S., F.A.

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

KAYNAKLAR

- Kemp S. Digital in 2016. <http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in>. Erişim tarihi: 11 Ekim, 2016.
- Worldometers. <http://www.worldometers.info/tr/>. Erişim tarihi: 11 Ekim, 2016.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>. Erişim tarihi: 11 Ekim, 2016.
- Lemmens JS, Valkenburg PM, Peter J. Development and validation of a game addiction Scale for adolescents. *Media Psychology* 2009; 12:77-95. [CrossRef]
- Griffiths M. Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist: Bulletin of the British Psychological Society* 1999; 12:246-250.
- Griffiths M. Does internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence. *Cyberpsychol Behav* 2004; 3:211-218. [CrossRef]
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)*. Arlington: American Psychiatric Publishing; 2013.
- Beard KW, Wolf EM. Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *Cyberpsychol Behav* 2001; 4:377-383. [CrossRef]
- Caplan SE. Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Comput Hum Behav* 2002; 18:553-575. [CrossRef]
- Davis RA. A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Comput Human Behav* 2001; 17:187-195. [CrossRef]
- Echeburúa E, De Corral P. Addiction to new technologies and to online social networking in young people: a new challenge. *Adicciones* 2010; 22:91-95. (Spanish) [CrossRef]
- Griffiths M. A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *J Subst Use* 2005; 10:191-197. [CrossRef]
- Griffiths MD, Szabo A. Is excessive online usage a function of medium or activity? An empirical pilot study. *J Behav Addict* 2014; 3:74-77. [CrossRef]
- Kwon M, Lee JY, Won WY, Park JW, Min JA, Hahn C, Gu X, Choi JH, Kim DJ. Development and validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS). *PLoS One* 2013; 8:e56936. [CrossRef]
- Young KS, Yue XD, Ying L. Prevalence Estimates and Etiologic Models of Internet Addiction. In Young KS, de Abreu CN (Editors.) *Internet Addiction: A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc, 2011; 19-31.
- Griffiths MD. Internet addiction: An issue for clinical psychology? *Clinical Psychology Forum* 1996; 97:32-36.
- Young KS. *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery*. New York: John Wiley & Sons, 1998.

18. Anderson KJ. Internet use among college students: an exploratory study. *J Am Coll Health* 2001; 50:21-26. **[CrossRef]**
19. Shapira NA, Lessig MC, Goldsmith TD, Szabo ST, Lazoritz M, Gold MS, Stein DJ. Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depress Anxiety* 2003; 17:207-216. **[CrossRef]**
20. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction- a review of the psychological literature. *Int J Environ Res Public Health* 2011; 8:3528-3552. **[CrossRef]**
21. Griffiths MD. Social networking addiction: emerging themes and issues. *J Addict Res Ther* 2013; 4:e118. **[CrossRef]**
22. van den Eijnden RJJM, Lemmens JS, Valkenburg PM. The Social Media Disorder Scale. *Comput Human Behav* 2016; 61:478-487. **[CrossRef]**
23. Lin YH, Chang LR, Lee YH, Tseng HW, Kuo TB, Chen SH. Development and validation of the Smartphone Addiction Inventory (SPAI). *PLoS One* 2014; 9:e98312. **[CrossRef]**
24. Brunborg GS, Mentzoni RA, Frøyland LR. Is video gaming, or video game addiction, associated with depression, academic achievement, heavy episodic drinking, or conduct problems? *J Behav Addict* 2014; 3:27-32. **[CrossRef]**
25. Demirci K, Akgönül M, Akpınar A. Relationship of smartphone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students. *J Behav Addict* 2015; 4:85-92. **[CrossRef]**
26. Young KS, Rogers RC. The relationship between depression and Internet addiction. *Cyberpsychol Behav* 2009; 1:25-28. **[CrossRef]**
27. Woods HC, Scott H. #Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *J Adolesc* 2016; 51:41-49. **[CrossRef]**
28. Billieux J, Van der Linden M, d'Acremont M, Ceschi G, Zermatten A. Does impulsivity relate to perceived dependence on and actual use of the mobile phone? *Appl Cogn Psychol* 2007; 21:527-537. **[CrossRef]**
29. Cao F, Su L, Liu T, Gao X. The relationship between impulsivity and internet addiction in a sample of Chinese adolescents. *Eur Psychiatry* 2007; 22:466-471. **[CrossRef]**
30. Savci M, Aysan, F. Relationship between impulsivity, social media usage and loneliness. *Educational Process: International Journal* 2016; 5:106-115. **[CrossRef]**
31. Bian M, Leung L. Linking loneliness, shyness, smartphone addiction symptoms, and patterns of smartphone use to social capital. *Soc Sci Comput Rev* 2014; 33:61-79. **[CrossRef]**
32. Bonetti L, Campbell MA, Gilmore L. The relationship of loneliness and social anxiety with children's and adolescents' online communication. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2010; 13:279-285. **[CrossRef]**
33. Bozoglan B, Demirev V, Sahin I. Loneliness, self-esteem, and life satisfaction as predictors of internet addiction: a cross-sectional study among Turkish university students. *Scand J Psychol* 2013; 54:313-319. **[CrossRef]**
34. van Rooij AJ, Schoenmakers TM, van den Eijnden RJ, Vermulst AA, van de Mheen D. Video game addiction aest: validity and psychometric characteristics. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2012; 15:507-511. **[CrossRef]**
35. Espinoza G, Juvonen J. The pervasiveness, connectedness, and intrusiveness of social network site use among young adolescents. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2011; 14:705-709. **[CrossRef]**
36. Lam LT. Internet gaming addiction, problematic use of the Internet, and sleep problems: a systematic review. *Curr Psychiatry Rep* 2014; 16:444. **[CrossRef]**
37. Brooks S. Does personal social media usage affect efficiency and well-being? *Comput Human Behav* 2015; 46:26-37. **[CrossRef]**
38. Kardefelt-Winther D. The moderating role of psychosocial well-being on the relationship between escapism and excessive online gaming. *Comput Human Behav* 2014; 38:68-74. **[CrossRef]**
39. Wang L, Luo J, Bai Y, Kong J, Luo J, Gao W, Sun X. Internet addiction of adolescents in China: Prevalence, predictors, and association with well-being. *Addict Res Theory* 2013; 21:62-69. **[CrossRef]**
40. Ehrenberg A, Juckes S, White KM, Walsh SP. Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *Cyberpsychol Behav* 2008; 11:739-741. **[CrossRef]**
41. Wilson K, Fornasier S, White KM. Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2010; 13:173-177. **[CrossRef]**
42. Kirschner PA, Karpinski AC. Facebook® and academic performance. *Comput Hum Behav* 2010; 26:1237-1245. **[CrossRef]**
43. Samaha M, Hawi NS. Relationships among smartphone addiction, stress, academic performance, and satisfaction with life. *Comput Human Behav* 2016; 57:321-325. **[CrossRef]**
44. Stavropoulos V, Alexandraki K, Motti-Stefanidi F. Recognizing internet addiction: prevalence and relationship to academic achievement in adolescents enrolled in urban and rural Greek high schools. *J Adolesc* 2013; 36:565-576. **[CrossRef]**

45. Kraut R, Kiesler S, Boneva B, Cummings J, Helgeson V, Crawford A. Internet paradox revisited. *J Soc Issues* 2002; 58:49-74. **[CrossRef]**
46. Lin SSJ, Tsai CC. Internet addiction among high schoolers in Taiwan. 107th American Psychology Association (APA) Annual Convention, Boston, Proceeding Book, 1999.
47. Parks MR, Roberts LD. `Making Moosic': The development of personal relationships on line and a comparison to their off-line counterparts. *J Soc Pers Relat* 1998; 15:517-537. **[CrossRef]**
48. İkiz FE, Savcı M, Asıcı E, Yörük C. Üniversite öğrencilerinde problemleri internet kullanımı ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences* 2015; 12:688-702. **[CrossRef]**
49. Grieve R, Indian M, Witteveen K, Anne Tolan G, Marrington J. Face-to-face or Facebook: Can social connectedness be derived online? *Comput Human Behav* 2013; 29:604-609. **[CrossRef]**
50. Quinn S, Oldmeadow JA. Is the igeration a 'we' generation? Social networking use among 9- to 13-year-olds and belonging. *Br J Dev Psychol* 2013; 31:136-142. **[CrossRef]**
51. Davis K. Friendship 2.0: adolescents' experiences of belonging and self-disclosure online. *J Adolesc* 2012; 35:1527-1536. **[CrossRef]**
52. Hu M. Will online chat help alleviate mood loneliness? *Cyberpsychol Behav* 2009; 12:219-223. **[CrossRef]**
53. Shen C, Williams D. Unpacking time online: Connecting internet and massively multiplayer online game use with psychosocial well-being. *Communic Res* 2010; 38:123-149. **[CrossRef]**
54. Valkenburg PM, Peter J. Social consequences of the Internet for adolescents: A decade of research. *Curr Dir Psychol Sci* 2009; 18:1-5. **[CrossRef]**
55. Lee RM, Robbins SB. The relationship between social connectedness and anxiety, self-esteem, and social identity. *J Couns Psychol* 1998; 45:338-345. **[CrossRef]**
56. Moore TL. Social connectedness and social support of doctoral students in counselor education. Doctoral Dissertation, Idaho State University, Idaho, 2006.
57. Maslow AH. *The Farther Reaches of Human Nature*. New York: Viking Press, 1971.
58. Chayko M. Techno-social life: The internet, digital technology, and social connectedness. *Sociol Compass* 2014; 8:976-991. **[CrossRef]**
59. Allen KA, Ryan T, Gray DL, McInerney DM, Waters L. Social media use and social connectedness in adolescents: The positives and the potential pitfalls. *The Educational and Developmental Psychologist* 2014; 31:18-31. **[CrossRef]**
60. Mesch GS. Social relationships and Internet use among adolescents in Israel. *Soc Sci Q* 2001; 82:329-339. **[CrossRef]**
61. McIntyre E, Wiener KKK, Saliba AJ. Compulsive Internet use and relations between social connectedness, and introversion. *Comput Human Behav* 2015; 48:569-574. **[CrossRef]**
62. Lee RM, Robbins SB. Measuring belongingness: The social connectedness and the social assurance scales. *J Couns Psychol* 1995; 42:232-241. **[CrossRef]**
63. Valkenburg PM, Peter J. Online communication among adolescents: an integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *J Adolesc Health* 2011; 48:121-127. **[CrossRef]**
64. Andreassen CS. Online social network site addiction: a comprehensive review. *Curr Addict Rep* 2015; 2:175-184. **[CrossRef]**
65. Yen JY, Ko CH, Yen CF, Chen SH, Chung WL, Chen CC. Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry Clin Neurosci* 2008; 62:9-16. **[CrossRef]**
66. Lee RM. The role of social connectedness in the social support process and small group interactions. Doctoral Dissertation, Virginia Commonwealth University, Virginia, 1996.
67. Kubey R, Csikszentmihalyi M. Television addiction is no mere metaphor. *Sci Am* 2002; 286:74-80. **[CrossRef]**
68. Karadağ E, Tosuntaş ŞB, Erzen E, Duru P, Bostan N, Mızrak-Şahin B, Çulha İ, Babadağ, B. Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotizm (phubbing). *Addicta: The Turkish Journal on Addiction* 2016; 3:223-269. **[CrossRef]**
69. Owens EW, Behun RJ, Manning JC, Reid RC. The impact of internet pornography on adolescents: a review of the research. *Sex Addict Compulsivity* 2012; 19:99-122. **[CrossRef]**
70. Dittmar H, Long K, Bond R. When a better self is only a button click away: Associations between materialistic values, emotional and identity-related buying motives, and compulsive buying tendency online. *J Soc Clin Psychol* 2007; 26:334-361. **[CrossRef]**
71. Griffiths M. Sex on the Internet: observations and implications for internet sex addiction. *J Sex Res* 2001; 38:333-342. **[CrossRef]**
72. Pawlikowski M, Altstötter-Gleich C, Brand M. Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Comput Human Behav* 2013; 29:1212-1223. **[CrossRef]**
73. Kutlu M, Savcı M, Demir Y, Aysan F. Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2016; 17(Ek Sayı 1):69-76.

74. Savcı M, Ercengiz M, Aysan F. #Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği'nin ergenlerde Türkçe uyarlaması. Arch Neuropsychiatry 2017, Baskıda.
75. Irmak AY, Erdoğan S. Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2015; 16(Ek sayı 1):10-18.
76. Noyan CO, Darcin AE, Nurmedov S, Yılmaz O, Dilbaz N. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Anadolu Psikiyatri Derg 2015; 16(Ek sayı 1):73-81.
77. Duru E. Sosyal Bağlılık Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. Eurasian Journal of Educational Research 2007; 26:85-94.
78. Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli SPSS ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2012.
79. Bargh JA, McKenna KY. The internet and social life. Annu Rev Psychol 2004; 55:573-590. **[CrossRef]**
80. Brown BB. Peer Groups and Peer Culture: In Feldman SSE, Elliott GR. (Editors). At the Threshold: The Developing Adolescent. Cambridge: Harvard University Press, 1990, 171-196.
81. Demir NÖ, Baran AG, Ulusoy D. Türkiye'de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi 2005; 32:83-108.
82. Karcher MJ. Connectedness and School Violence: A Framework for Developmental Interventions: In Gerler E (Editor). Handbook of School Violence. Binghamton: Haworth Press, 2004, 7-42.
83. Kearney CJ. Friendship quality, Facebook and self-concept: Social networking and adolescent development. Doctoral Dissertation, Fairleigh Dickinson University, Teaneck, 2012.
84. Ögel K. İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak. 2. Baskı, İstanbul: Kültür Yayınları 2014.
85. Lee RM, Dean BL, Jung KR. Social connectedness, extraversion, and subjective well-being: Testing a mediation model. Pers Individ Dif 2008; 45:414-419. **[CrossRef]**
86. Zamani BE, Abedini Y, Kheradmand A. Internet addiction based on personality characteristics of high school students in Kerman, Iran. Addict Health 2011; 3:85-91.
87. Savcı M, Aysan F. The role of attachment styles, peer relations, and affections in predicting Internet addiction. Addicta: The Turkish Journal on Addictions 2016; 3:401-432.
88. Rothschild LB. Facebook use and its relationship to social connectedness and loneliness: The moderating role of social skills. Master Dissertation, American University, Washington, USA, 2015.
89. Saini VK, Baniya GC, Verma KK, Soni A, Kesharwani SK. A study on relationship of facebook and game addictive behaviour with personality traits among medical students. International Journal Of Research In Medical Sciences 2016; 4:3492-3497. **[CrossRef]**
90. Dalbudak E, Evren C. The relationship of internet addiction severity with Attention Deficit Hyperactivity Disorder symptoms in Turkish University students; impact of personality traits, depression and anxiety. Compr Psychiatry 2014; 55:497-503. **[CrossRef]**
91. Durak-Batgün A, Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. Turk J Psychol 2011; 26:1-13.
92. Ekşi F. Narsistik kişilik özelliklerinin internet bağımlılığı ve siber zorbalığı yordama düzeyinin yol analizi ile incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2012; 12:1683-1706.
93. Demir Y, Kutlu M. The Relationship between loneliness and depression: Mediation role of Internet addiction. Educational Process: International Journal 2016; 5:97-105. **[CrossRef]**
94. Taş İ, Ayas T. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyinin kişilik özellikleriyle ilişkisi. International Journal of Human Sciences 2015; 12:150-162. **[CrossRef]**
95. Savcı M, Aysan F. Social-emotional model of Internet addiction. Psychiatry and Clinical Psychopharmacology 2017; 1-10. **[CrossRef]**